

Datum 2024-11-13
Vår referens AD, II

Statsråden Acko Ankarberg Johansson,
Camilla Waltersson Grönvall och
Anna Tenje
Via e-post till Socialdepartementet

Skrivelse avseende höjda avgifter

Regeringen har i budgetpropositionen för 2024 aviserat att avgifterna för tillstånd för att bedriva omsorg ska höjas från och med den 1 januari 2025. Syftet med höjningen är att försvåra för oseriösa aktörer att etablera sig inom omsorgen. Vi menar att en sådan ändring inte är särskilt träffsäkert. De flesta nya tillstånd rör nya verksamheter som startas av befintliga aktörer. Det vore mer ändamålsenligt att vid en ansökan som avser en ny aktör med en helt ny ägar- och ledningsprövning göra en mer grundlig prövning, till exempel med fysiska besök.

Det finns ingen närmare information om hur höga avgifterna blir, men genom muntliga förfrågningar har vi förstått att nivån är avsedd att närma sig Skolinspektionens avgift för tillstånd vilken för närvarande är 75 000 kronor. Tanken är också, såvitt vi erfarit, att handläggningen av tillstånd ska finansieras fullt ut av avgifterna. Vårdföretagarna vill med anledning av detta påtala att höjda avgifter riskerar att försvåra för fristående aktörer att tillgodose de omsorgsbehov som kommunerna har. Det finns idag stora problem och bristande effektivitet inom Inspektionen för Vård och omsorg, inte minst inom ramen för tillståndsplikten. Vårdföretagarna har vid upprepade tillfällen tillskrivit regeringen om behovet av en genomlysning och översyn av såväl myndigheten i sig som regelverket.¹ Vi ifrågasätter varför fristående aktörer ska behöva finansiera tillståndsplikten innan den fungerar på ett rimligt och rättssäkert sätt. Redan idag finns stora skillnader mellan de krav som ställs på privata och offentliga verksamheter – skillnader som med en kraftig avgiftshöjning kommer att förstärkas ytterligare.

Vårdföretagarna vill också erinra om att IVO rekommenderat ett slopande av avgifterna för ändring i tillstånd eftersom dessa avgifter riskerar att hämma utvecklingen i omsorgen och försvåra för IVO att få ett rättvisande omsorgsregister.² Avgifterna för ändringar kan i många fall bli betydande. Vi rekommenderar därför att en översyn av regelverket och avgifterna görs innan en eventuell höjning genomförs.

Nedan vill vi ge några exempel på hur avgifterna redan idag kan bli orimliga och hur handläggningen försvåras för fristående utförare.

Varje lokal behöver generellt ett eget tillstånd. Inom individ- och familjeomsorg är enheterna ofta mycket små, vilket blir kostnadsdrivande vid avgiftsskyldighet. Gruppboendestäder inom LSS har till exempel maximalt sex lägenheter, för barn rör det sig om fyra lägenheter. En entreprenad som till exempel omfattar tre gruppboendestäder, fem serviceboendestäder och två dagliga verksamheter kostar därmed $30\,000 \times 10 = 300\,000$ kronor i tillstånd redan med dagens avgifter. Eftersom man inte kan rekrytera en verksamhetsföreståndare innan upphandlingen är klar behöver också en ändringsansökan skickas in för varje verksamhet, vilket kostar ytterligare 21 000 kronor per verksamhet. Det kan innebära att utföraren behöver höja dygnspriset i verksamheten. En höjning av avgifterna kan därför slå hårt mot landets kommuner.

Varje flytt för en enskild omsorgstagare i stödboende och skyddat boende är avgiftsbelagd. Så kallade stödboenden är hyreslägenheter i det ordinarie bostadsbeståndet som används för unga personer som behöver visst stöd men som inte har tillräckliga behov för att bo i ett särskilt omsorgsboende. Verksamheten är tillståndspliktig och varje gång en ny omsorgstagare flyttar in eller byter lägenhet behöver en ändringsavgift erläggas.

¹ Se till exempel Vårdföretagarnas PM med förslag till reformer: [Vardforetagarnas-PM-angaende-IVO-231026.pdf](#).

² [Analys av regelverket för tillståndsprövning - Slutrapport | IVO.se](#).

Detsamma gäller för skyddat boende som främst bedrivs i form av enskilda lägenheter som samlas i ett tillstånd. Dessa lägenheter behöver bytas frekvent för att skapa trygghet och säkerhet, vilket blir mycket kostsamt.

Ett byte av föreståndare kan bli dyrt. IVO tar ut en ändringsavgift per boende, även om det handlar om samma typ av verksamhet. Vid mindre enheter med exempelvis sex platser inom LSS förekommer det att en chef ansvarar för två till fyra enheter, vilket innebär att när verksamhetschefen behöver ersättas med en vikarie vid tex föräldraledighet eller längre sjukfrånvaro behöver flera ändringsavgifter betalas. När vikariatet är slut behöver en ny ansökan skickas in för att ändra tillbaka till den ordinarie verksamhetschefen som varit frånvarande.

Handläggningstiderna är oförutsägbara och orimligt långa. Enligt IVO:s hemsida är snitttiden för en ny ansökan 6 månader och en ändringsansökan 2 månader. Våra medlemmars erfarenhet är emellertid att handläggningstiden för ändringar vid många tillfällen uppgår till minst nio månader – detta utan att det finns något synbart objektivt skäl. Ett exempel är ett HVB-hem som i början av februari i år skickade in en ansökan om en ändring av verksamhetschef och målgrupp. I skrivande stund har besked fortfarande inte inkommit från IVO, trots påstötningar. Detta gör det svårt för fristående utförare att ställa om sina verksamheter till kommunernas behov. För nya ansökningar kan den långa handläggningstiden innebära att verksamheter står helt tomma trots att de är klara och det till och med kan finnas väntande placeringar. Detta i en tid då det på många håll råder en brist på platser, till exempel inom äldreomsorgen.

Avgifter för fiktiva ändringar Ett problem som uppkommer för alla verksamheter som bygger lokaler är att man behöver få en ansökan godkänd innan verksamheten tas i drift. För att få ett tillstånd i tid behöver en komplett ansökan med bl. a namn på verksamhetschef skickas in ca 9–12 månader innan verksamheten startar. Inför en verksamhetsstart, då en verksamhetschef rekryterats, måste en ändringsansökan skickas in för 21 000 kronor. Tidigare har utförarna kunnat anmäla en regionchef som verksamhetschef under tiden verksamheten inte ännu är i drift. Numer godtar IVO inte det, vilket gör det svårt för verksamheterna att hitta lämplig person att ansöka för. Det är oklart vilket mervärde en prövning av en verksamhetschef ger innan verksamheten är klar, det rimliga vore att skjuta den prövningen längre fram i tiden utan att extra avgifter ska betalas för utföraren.

Avgifter för obetydliga ändringar Vi vill i detta sammanhang också påpeka att det i vissa fall krävs en ändring i tillståndet även vid obetydliga ändringar, till exempel om ett äldreboende viktat om antalet platser för demensvård respektive somatisk vård – även om det finns ett tillstånd för båda. Detta försvårar för privata aktörer att snabbt ställa om till de omsorgsbehov som finns i kommunen.

Sammantaget föreslår Vårdföretagarna följande:

- Om tanken är att tillståndsprövningen ska finansieras med avgifter behöver först tillståndsprövningen effektiviseras och bli mer förutsägbar. Det kan inte vara privata aktörers ansvar att finansiera en så dysfunktionell verksamhet som idag utgör ett stort hinder för deras verksamheter.
- Se över regelverket för tillståndsprövning. Det finns ändringar som inte bör vara tillståndspliktiga, där det skulle räcka med en anmälan till myndigheten. Det skulle möjliggöra en snabbare omställning av verksamheter till samhällets behov.
- Om avgifterna höjs behöver en differentiering övervägas med hänsyn till hur olika den höjda avgiften riskerar att slå mot olika typer av verksamheter. Det är stor skillnad på en verksamhet med fyra och 100 platser.
- Slop avgiften för ändringar i tillstånd i enlighet med IVO:s egna rekommendationer.

Med vänlig hälsning,

Ida Ingerö, näringspolitisk chef
Antje Dederling, förbundsdirektör